

Тетяна П'ятчаніна

*к.б.н., ст. досл., завідувачка відділу менеджменту
наукових досліджень та інновацій
ІЕПОР ім. Р.Є. Кавецького НАН України*

Анна Огородник

*к.т.н., науковий співробітник відділу менеджменту
наукових досліджень та інновацій
ІЕПОР ім. Р.Є. Кавецького НАН України
kassmail@ukr.net*

Дмитро Цюкало

*провідний інженер відділу менеджменту
наукових досліджень та інновацій
ІЕПОР ім. Р.Є. Кавецького НАН України*

ПАТЕНТНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В БІОМЕДИЧНІЙ ГАЛУЗІ

PATENT RESEARCH OF INTELLECTUAL PROPERTY OBJECTS IN THE BIOMEDICAL SCIENCE

Анотація. Розглянуто специфіку проведення патентних досліджень в біомедичній галузі. Методичні підходи до проведення патентних досліджень у біомедичній галузі з використанням аналізу патентних і науково-технічних баз даних дозволяють виявити конкурентні, найбільш сучасні та перспективні напрямки досліджень та дати їм об'єктивну оцінку.

Abstract. The specifics of conducting patent research in the biomedical field are considered. Methodical approaches to conducting patent research in the biomedical field using the analysis of patent and scientific and technical databases allow to identify competitive, most modern and promising areas of research and give them an objective assessment.

Боротьба з онкологічними захворюваннями є однією з найважливіших медико-соціальних проблем сучасності. Стійкий ріст показників захворюваності на злоякісні новоутворення найбільш розповсюджених локалізацій, складнощі ранньої і диференційної діагностики, значна вартість лікування, високий рівень летальності хворих потребує від науковців зусиль щодо розробки нових наукоємних технологій та науково-технічних розробок, як результату виконання дослідницьких проєктів для ефективного впровадження їх у практику охорони здоров'я, покращення профілактики, діагностики раку, лікування та реабілітації онкологічних хворих. Динамічний ріст світового ринку фармацевтичних продуктів та інноваційних наукоємних технологій для потреб онкологічної галузі, зростаюча кількість учасників цього ринку, висока коштовність отримання онкологічних розробок та

виробництва препаратів вимагають від науковців новацій з високим ступенем конкурентних переваг.

Одним із факторів, що надає суттєві конкурентні переваги суб'єктам винахідницької діяльності, є реєстрація прав на об'єкти інтелектуальної власності (ОІВ), до того ж, кількість поданих заявок та зареєстрованих охоронних документів вважається важливим індикатором результативності дослідницько-інноваційної діяльності. У сьогоdnшній ситуації права інтелектуальної власності стали провідним економічним ресурсом поряд з даними, тим економічним ресурсом, від використання якого значною мірою залежить вирішення різних завдань, у тому числі і завдань охорони здоров'я.

Зростання комерційного застосування нових медико-біологічних методів, таких, наприклад, як біотехнології, веде не тільки до розробки нових видів товарів та послуг, але також до нових форм впровадження технологій та нових видів державно-приватного партнерства задля досягнення соціально-значимих цілей.

Протягом минулого десятиліття спостерігалось значне розширення використання патентів у галузі біомедичних технологій, що знаходило вираз у зростанні числа поданих патентних заявок, розширення географії патентної активності (при помітному зростанні кількості патентів, що реєструються деякими країнами з перехідною економікою), та розширення спектру приватних та державних організацій, що подають патентні заявки. Цей період був також відзначений активним обговоренням ролі патентної системи у сприянні інноваціям, спрямованим на створення біомедичної продукції, та забезпечення доступу до такої продукції [1].

Сучасним інструментом аналізу патентоспроможності розробленого об'єкту господарської діяльності (ОГД), є патентні дослідження (ПД), виконання яких є обов'язковим етапом будь-якого наукового дослідження і вимагає застосування обов'язкових методологічних підходів на основі ДСТУ 3575-97 «Патентні дослідження: ключові положення та порядок» (ДСТУ) [2]. На кожному етапі реалізації НДР існує необхідність проведення ПД за розробленим алгоритмом, дотримання якого забезпечує визначення перспективи розвитку ОГД, його правового захисту та конкурентоспроможності [3].

Загалом, ПД дозволяють: - дослідити рівень техніки по відношенню до ОГД, що заявляється, а також визначити доцільність його правової охорони; - мінімізувати ризик, що пов'язаний із можливим дублюванням уже існуючих технічних рішень на початковому етапі розробки потенційного об'єкту патентування, визначивши відповідність об'єкта патентування такому критерію патентоспроможності як «новизна»; - отримати інформацію щодо технічних рішень чи технологій, які є предметом дослідження; - виявити порушення прав патентовласників на об'єкти промислової власності; - проаналізувати умови безперешкодної реалізації продукції на ринку певної країни/країн та виключити порушення прав третіх осіб, що володіють патентами, діючими на території цих країн; - розробити маркетингову стратегію для визначення найбільш перспективних напрямків діяльності [4].

У відповідності до ДСТУ при проведенні ПД існує необхідність чіткої постановки завдання, яке вирішується в залежності від стадії життєвого циклу як сукупності

взаємопов'язаних процесів створення, використання та послідовного удосконалення ОГД. Найбільшого значення при цьому мають результати ПД, які проводяться на початкових стадіях виконання НДР, тобто прогнозування та перспективного планування.

Специфіка ПД в онкології полягає в тому, що згідно діючого законодавства України, ОГД бувають наступних видів:

- продукт (речовина, композиція, вакцина, пристрій, штам мікроорганізму, культура клітин тварин і людини);
- процес (способи одержання продуктів);
- продукти, що застосовуються в діагностиці або лікуванні;
- елементи людського організму поза організмом або одержані в інший спосіб, із застосуванням технічного процесу, включаючи послідовність чи часткову послідовність гена, якщо навіть структура цього елемента ідентична структурі природного елемента.

Методичні підходи до проведення ПД у сфері онкології з використанням аналізу патентних і науково-технічних баз даних дозволяють виявити конкурентні, найбільш сучасні та перспективні напрямки досліджень в галузі онкології, дати їм об'єктивну оцінку, відстежити патентоспроможність ОГД.

Отже, ПД відіграють ключову роль як інструмент для підготовки стратегій виходу на медичні ринки як України, так і інших країн світу. Встановлення наукової новизни результатів НДР як поглиблених наявних та обґрунтованих нових підходів, спрямованих на розв'язання актуального наукового завдання, шляхом проведення ПД в онкології, дозволить зробити вагомий внесок у формування науково-інноваційного потенціалу НУ/ВНЗ, удосконалити управління інноваційною діяльністю організації на етапі створення знання на основі використання світової патентної інформації як найважливішої складової інтелектуальних ресурсів.

.....

Література

1. ДСТУ 3575-97. Патентні дослідження. Основні положення та порядок проведення. [Чинний від 1998-01-01]. Вид. офіц. Київ: Держстандарт України 1997. 14 с. URL: <http://nuph.edu.ua/wp-content/uploads/2015/02/ДСТУ-3575-97-Патентні-дослідження.pdf>.
2. Mehta H, Tidwell L. Inventions and patents: a practical tutorial. *Methods Mol Biol.* 2017. Vol. 1606. P. 379-397. DOI: 10.1007/978-1-4939-6990-0. Кондратьев Н. *Большие циклы экономической конъюнктуры*. Москва: Экономика, 1989. 523с.
3. Mehta H, Tidwell L. Inventions and patents: a practical tutorial. *Methods Mol Biol.* 2017. 1606. 379-397. DOI: 10.1007/978-1-4939-6990